

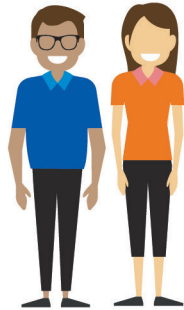

ปฐกัตินขมุ...ปฐกัตินชีวิต

โครงการจัดทำปฐกัตินขมุ

บ้านน้ำหล ตำบลชนแดน อำเภอสองแคว
มีชาวไทยเชื้อสายขมุอาศัยอยู่ราว 400 คน
โดยยังคงสืบสานภาษาและประเพณีอันงดงาม
นอกจากนั้น ขมุ ยังมีปฏิทินที่บอกถึงวันดี
วันเสีย เป็นเครื่องมือกำหนดการดำเนินชีวิต
และกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อ

การนับปฏิทินตามความเชื่อเป็นเรื่องสำคัญ
หากกลุ่มเยาวชนไม่เริ่มที่จะเรียนรู้และสืบทอด
ภูมิปัญญาที่กำกับจังหวะชีวิตของชุมชนคง
สูญหายไปไม่ช้า

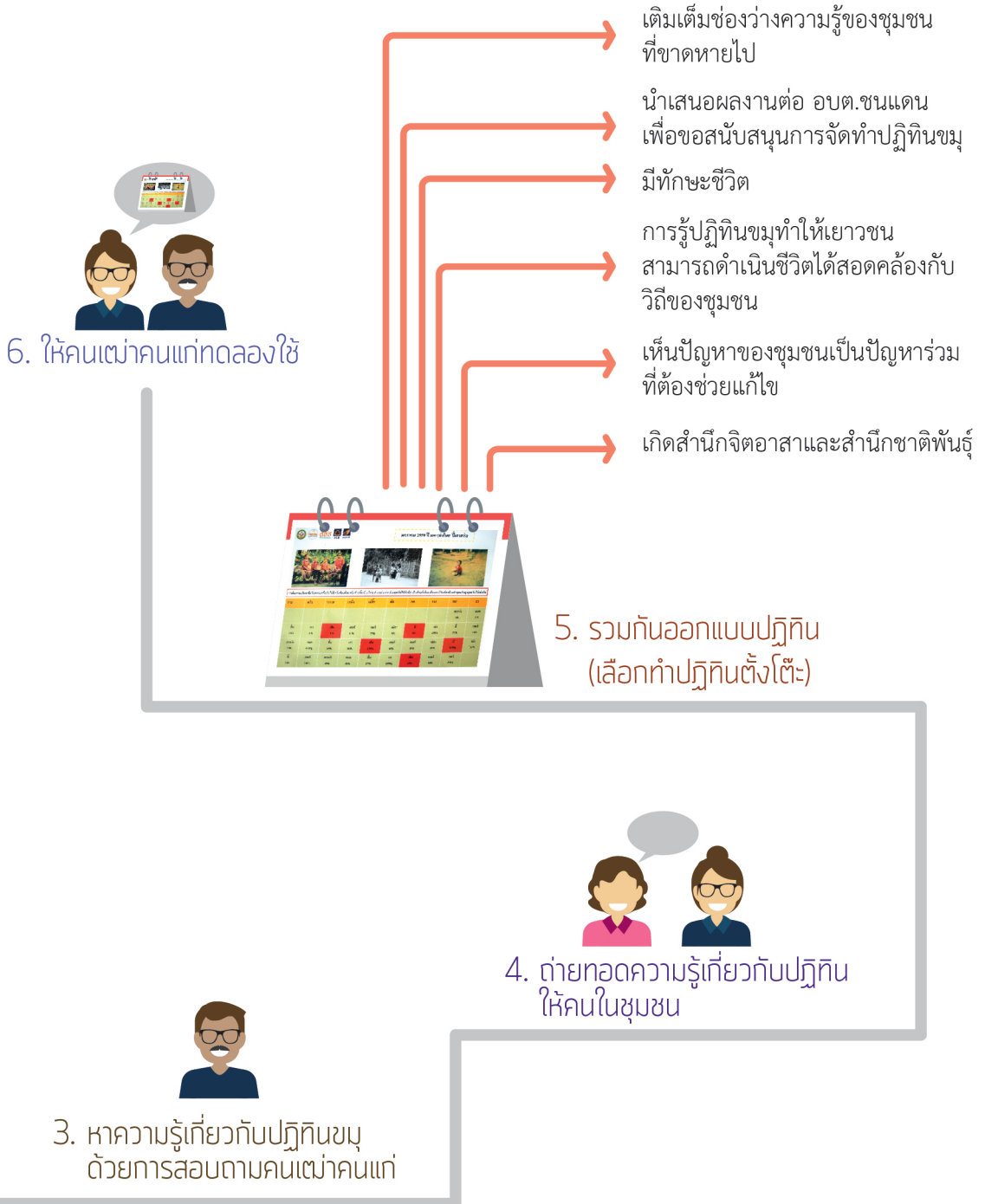
ขั้นตอนการทำงาน

1. ประชุมคณะทำงาน
เพื่อออกแบบกิจกรรมการทำงาน

2. นำเสนอโครงการปฏิทินขมุ
เพื่อให้ชุมชนรับทราบ

ปฏิทินขมุ...ภูมิปัญญาที่อาจหายไป

กลุ่มเยาวชนนุรักษ์บ้านน้ำหลู เป็นการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนในพื้นที่บ้านน้ำหลูตั้งแต่ปี 2556 เพื่อทำกิจกรรมสร้างสรรค์ในชุมชน ทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การเรียนรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ตลอดจนการช่วยงานต่างๆ ของชุมชน ทั้งงานบวชป่า สืบชะตาน้ำงานขันโตก รวมทั้งการเล่นดนตรีเปิดหมวก เพื่อระดมทุนไว้ใช้ทำกิจกรรมของกลุ่มฯ เมื่อโครงการเสริมศักยภาพเครือข่ายเยาวชนจังหวัดน่านเข้ามาชวนทำโครงการ ทำให้นักนำซึ่งประกอบด้วย สามเณรน้อย-จักษิรินทร์ อินปัญญา ปีม-สุณิดา แก้วแดง และกีก-สาริณี เสารางทอย รวมทั้งเพื่อนๆ น้องๆ เยาวชนในชุมชน ระดมความคิดกันว่า จะทำเรื่องอะไรที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด เมื่อช่วยกันทบทวนแล้ว ทุกคนเห็นร่วมกันว่า น่าจะทำเรื่องปฏิทินขมุ เพราะเป็นเรื่องที่คนรุ่นใหม่ไม่ทราบ หากไม่เร่งศึกษาตั้งแต่ตอนนี้ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีครอบครัวก็ไม่สามารถทำตามประเพณีความเชื่อของขมุได้ถูกต้อง

“ชนเผ่าขมุจะมีความเชื่อเรื่องวันที่เหมาะสมกับวันที่ไม่เหมาะสมในการทำกิจกรรม แต่ปัจจุบันนี้เยาวชนหรือผู้ใหญ่บางคนไม่สามารถนับวันเดือนปีได้”

ทีมงานบอกเล่าแนวคิดการทำโครงการ

ความเชื่อที่เกี่ยวกับการเจ็บป่วยของคนในครอบครัวที่เชื่อมโยงไปถึงการกระทำของสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อสำคัญที่คนขมุยึดถือ บ่อยครั้งที่ลูกหลานเจ็บป่วย รักษาไม่หาย ที่พึ่งของชาวบ้านคือการเสี่ยงทายเพื่อดูว่า เป็นเพราะลูกหลานทำผิดทำนองคลองธรรม ละหลูบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไป ทำให้ลูกหลานป่วย วิธีการรักษาคือ การทำพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ซึ่งต้องมีการหาวันที่ดีในการประกอบพิธีกรรม จะทำอย่างสุ่มสี่สุ่มห้าไม่ได้ หรือพิธีกรรมบางอย่างที่สำคัญ เช่น การล้มควาย ก็ต้องหาทั้งวัน เดือน ปี ให้ตรงกับวันที่ดีที่สุด หากทำสุ่มสี่สุ่มห้า มักจะเกิดอาเพศ จนทำให้คนในครอบครัวเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต

“การนับปฏิทินตามความเชื่อเป็นเรื่องสำคัญ หากกลุ่มเยาวชนไม่เริ่มที่จะเรียนรู้ และสืบทอด ภูมิปัญญาที่กำกับจังหวะชีวิตของชุมชนคงสูญหายไปไม่ช้า”

ก๊ก ซึ่งเคยมีประสบการณ์ตรงกับตัวเอง เล่าว่า “เมื่อตอนเด็ก ๆ ยายห้ามไม่ให้พาเพื่อนมาเล่นในบ้าน ตอนกลางคืน แต่ก๊กไม่เชื่อ พาเพื่อนมาเล่น พาเพื่อนไป คูฝีบ้าน ซึ่งเป็นความเชื่อของชาวมุ ผ่านไป 2-3 วัน ยายล้มป่วย พาไปหาหมอ หมอก็ไม่รู้สาเหตุ แม่กับพ่อของก๊กจึงต้องจัดพิธีเลี้ยงผีบ้าน โดยวันถัดมายายของก๊กก็หายป่วยเป็นปกติทั้ง ได้ออกจากโรงพยาบาลกลับมาอยู่บ้านเลย”

ความเชื่อที่ผูกโยงกับสิ่งเหนือธรรมชาติเช่นนี้ เป็นความเชื่อที่ฝังลึกในใจ และกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของชาวมุทุกคนซึ่งอาศัยกระจายอยู่แทบทุกหมู่บ้านในตำบลชนแดน ดังนั้น การนับปฏิทินตามความเชื่อจึงเป็นเรื่องสำคัญ หากกลุ่มเยาวชนไม่เริ่มที่จะเรียนรู้และสืบทอด ภูมิปัญญาที่นำทางจังหวะชีวิตของคนในชุมชนคงสูญหายไปในเวลาอีกไม่นาน

รอบของการนับปฏิทินของชาวมุจะประกอบด้วย “วันแม่” ซึ่งหนึ่งสัปดาห์มี 10 วัน (ต่างจากปฏิทินสากลที่มี 7 วันคือ วันอาทิตย์ถึงวันเสาร์) และ “วันลูก” 12 วัน เมื่อนับวันลูกตามลำดับ 12 วันไปเรื่อย ๆ ถ้าตกลงในวัน ที่ลงท้ายด้วยคำว่า “เซ็ด” และ “นี่” ชาวมุถือว่าเป็นวันแรง ไม่สามารถประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้ จึงถือเป็นวันหยุดงานของชาวบ้านในชุมชน นอกจากวันที่ลงท้ายด้วยคำว่า “เซ็ด” แล้ว แต่ละครอบครัวยังยึดถือว่า วันที่บรรพบุรุษเสียชีวิตเป็นวันไม่ดีด้วย ดังนั้นครอบครัวนั้น จะไม่ประกอบพิธีกรรมสำคัญในวันดังกล่าวด้วย

สืบค้นข้อมูล พิธีปฏิทินมุ

เมื่อมีความสนใจร่วมของกลุ่มที่ชัดเจนแล้ว ทีมงาน ได้จัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจแผนงานร่วมกัน หลังจากนั้น ได้อาศัยจังหวะที่มีการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน บอกกล่าวถึงการทำโครงการปฏิทินมุซึ่งได้รับการตอบรับจากสมาชิกในชุมชนอย่างดี บ้างก็แนะนำ ผู้รู้ที่เก่งและแม่นยำในวิชาการนับวัน บ้างก็เอ่ยแสดง น้ำใจที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่เยาวชนในวันเก็บข้อมูล

หลังจากประชุมร่วมกับสมาชิกในชุมชนเสร็จสิ้น และได้รับการตอบรับอย่างดี ทีมงานรวมตัวกันไปหาความรู้เรื่องการนับปฏิทินจากผู้รู้ในชุมชน โดยเริ่มจาก แหล่งข้อมูลใกล้ตัวคือ สอบถามจากปู่ย่าตายายที่บ้าน ของตนเอง ซึ่งจะเป็นคนที่บอกได้ว่า ใครบ้างมีความรู้ ในเรื่องนี้ เพราะใช้ว่าผู้เฒ่าผู้แก่ทุกคนจะนับวันเป็น แต่เป็นการเช็คข้อมูลอีกครั้งว่า ตรงกับคำแนะนำจากการประชุมหมู่บ้านหรือไม่ เมื่อทราบแน่ชัดแล้วว่า มีใครบ้างที่เป็นผู้รู้เรื่องนี้ ทีมงานทั้งหมดช่วยกันกำหนด แนวคำถาม ชักชวนทำความเข้าใจให้ตรงกัน แล้วจึงพากันไปขอความรู้จากผู้รู้แต่ละท่าน โดยสอบถามถึง วิธีการนับ และวันเสียประจำครอบครัวของแต่ละท่าน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้อาจำแนกแยกแยะ โดยตรวจสอบหาวิธีการนับวันที่ผู้เฒ่าบอกตรงกัน

“ไปถามพร้อมกันทั้งหมดเลย หลังจากนั้นก็มาประชุมกันว่า ผู้เฒ่าผู้แก่พูดเหมือนกันไหม จดบันทึกไว้แล้วนำมาเปรียบเทียบว่า คนไหนพูดยังไง ซึ่งส่วนใหญ่ก็เหมือนกัน ที่ไม่เหมือนกันคือ แต่ละครอบครัวจะมีวันเสียชีวิตของบ้านไม่เหมือนกัน ซึ่งก็คือวันที่ไว้อาลัยให้ผู้ตาย”

เมื่อตรวจสอบข้อมูลเสร็จสิ้น ทีมงานส่วนหนึ่งรู้วิธีการนับวันแล้ว จึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติม โดยให้พี่สอนน้องนับวันแบบขมุ ให้หัดเขียนปฏิทินรายคน ขณะเดียวกันก็มีการเปรียบเทียบปฏิทินขมุกับปฏิทินสากล เพื่อออกแบบปฏิทินสำหรับใช้งานในชุมชนที่ผสมผสานปฏิทินทั้ง 2 รูปแบบเข้าด้วยกัน ซึ่งทีมงานตัดสินใจจะจัดทำเป็นปฏิทินตั้งโต๊ะ

ในการร่วมกันออกแบบปฏิทินตั้งโต๊ะ ทีมงานยังต้องทบทวนร่วมกันอีกครั้งเกี่ยวกับการอ่าน การเขียนปฏิทินขมุ เพื่อให้เกิดความถูกต้องมากที่สุด ซึ่งการทำงานทีมงานแบ่งกันเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกออกแบบปฏิทินโดยใช้โปรแกรม Microsoft Publisher และใส่ภาพประกอบเพื่อความสวยงาม ส่วนกลุ่มที่ 2 ทำหน้าที่คัดลอกปฏิทินที่ได้ลงกระดาษปรู๊ฟ เพื่อจะนำไปให้ผู้รู้ช่วยตรวจสอบ

“ทีมงานได้นำปฏิทินต้นแบบไปให้ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนทดลองใช้งาน เพื่อจะได้ปรับปรุงแบบปฏิทินให้ถูกต้องสมบูรณ์ และถูกใจผู้ใช้งานมากที่สุด ซึ่งผลที่ได้คือ ปฏิทินที่นำไปให้ทดลองใช้เป็นที่ถูกอกถูกใจของผู้เฒ่าในชุมชน”

ความถูกต้อง และเพิ่มเติมในส่วนที่ยังขาด เช่น การลงรายละเอียดวันกรรม (วันไม่ดี) หรือวันหยุดของหมู่บ้านลงในปฏิทิน พร้อมกันนั้นทีมงานได้นำปฏิทินต้นแบบไปให้ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนทดลองใช้งาน เพื่อจะได้ปรับปรุงแบบปฏิทินให้ถูกต้องสมบูรณ์และถูกใจผู้ใช้งานมากที่สุด ซึ่งผลที่ได้คือ ปฏิทินที่นำไปให้ทดลองใช้เป็นที่ถูกอกถูกใจของผู้เฒ่าในชุมชน

ต้นแบบปฏิทินขมุตั้งโต๊ะ จึงเป็นความภาคภูมิใจของทีมงานทุกคน และตั้งใจจะทำแจกสมาชิกทุกหลังคาเรือนในบ้านน้ำหลุ ซึ่งทีมงานก็ได้ประเมินว่า งบประมาณที่มีอยู่อาจจะไม่เพียงพอ จึงมีแนวคิดที่จะนำปฏิทินต้นแบบไป

นำเสนอต่อ อบต.ชนแดน เพื่อของบประมาณในการจัดพิมพ์แจกจ่ายแก่สมาชิกในตำบลซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวขมุทั้งสิ้น

“วางแผนว่าจะไปเสนอต่อสภา อบต.ชนแดน หากได้รับการเห็นชอบก็จะมึงบจาก อบต. เพื่อทำแจกในตำบลชนแดนมีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน เป็นชนเผ่าขมุถึง 7 หมู่บ้าน” ทีมงานอธิบายแผนการทำงาน

ทีมงานยังเล่าต่ออีกว่า ปฏิทินที่จะทำแจกสามารถใช้ได้นานถึง 10 ปี เพราะทุกวันนี้คนในชุมชนส่วนใหญ่ที่นับวันได้จะใช้การจำ การมีปฏิทินที่สามารถบอกวันกรรมที่ตรงกับวันในปฏิทินสากลจะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้านในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ มากขึ้น

เพราะตั้งใจทำปฏิทินขมุ 10 ปี ทำให้ทีมงานที่แม้ว่าจะนับวันเป็นแล้ว ยังต้องนัดหมายมาทำงานร่วมกันทุกสัปดาห์ในดอนเย็นๆ หรือวันหยุดเสาร์อาทิตย์ที่ไม่ต้อง

ไปโรงเรียน เพื่อช่วยกันนับไล่เรียงวันเตรียมไว้ทำปฏิทินการทำงานที่ต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ส่งผลให้บางครั้งการนัดหมายกันคลาดเคลื่อนจนเป็นปัญหาในการทำงานซึ่งทีมงานรุ่นพี่บอกว่า เพราะต่างคนต่างไปเรียน และมีภาระทั้งการเรียน กิจกรรมที่โรงเรียน การช่วยงานที่บ้าน จนทำให้ไม่สามารถมาร่วมทำงานกับเพื่อน หรือบางครั้งก็มาช้า ต่างกับน้องๆ ที่ทุกครั้งเมื่อประกาศเสียงตามสายให้มารวมตัวกัน น้องๆ จะมาอย่างพร้อมเพรียงและตรงเวลากว่ารุ่นพี่ ปრაกฏการณ์เช่นนี้ทำให้พี่ต้องปรับตัวโดยปริยาย

แรงจูงใจของการเข้าร่วมกิจกรรมของน้องๆ คือความสนุกสนานของการเรียนรู้ ที่ไม่ใช่แค่การทำงานในโครงการปฏิทินขมุ แต่การมารวมกลุ่มกันจะมีกิจกรรมอื่นๆ ทั้งเกม การร้องเพลง การฝึกซ้อมมระบำ การสอนการบ้าน ฯลฯ เหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดให้น้องๆ ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

“นอกจากความรู้เรื่องปฏิทินขมุแล้ว ความรู้เรื่องวิธีการทำงานร่วมกับน้องๆ และเพื่อนๆ เป็นทักษะชีวิตที่ทำให้ได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆ และการรู้ปฏิทินขมุทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับวิถีของชุมชน”

คำโครงการ...อีกก้าวอย่างพัฒนาตบ

ความสามารถในการนับวันตามปฏิทินขมุได้ของทีมงาน เป็นการเติมเต็มช่องว่างความรู้ของชุมชนที่ขาดช่วงไป เพราะมีแต่คนรุ่นอายุ 70-80 ปีขึ้นไปเท่านั้นที่รู้เข้ามาเป็นกลุ่มเยาวชนที่ทำโครงการนี้ ทำให้เด็กและเยาวชนที่มีความรู้เรื่องการนับวันตามปฏิทินขมุเป็นที่พึ่งของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน แต่นับวันไม่เป็น การศึกษาหาความรู้ที่ไม่สามารถนำไปตอบข้อสอบในการเรียนในเรื่องนี้ จึงไม่สูญเสียค่า แต่เป็นความรู้ที่เยาวชนรู้สึกว่ามีคุณค่า เพราะใช้ได้ในชีวิตจริงของทุกคน

บีม เล่าอีกว่า เธอไม่ใช่คนบ้านน้ำหลุ แต่อาศัยอยู่บ้านใหม่ชายแดนที่อยู่ติดกัน เข้าร่วมโครงการเพราะสนใจเรื่องราวของเผ่าพันธุ์ตนเอง ซึ่งนอกจากความรู้เรื่องปฏิทินขมุแล้ว ความรู้เรื่องวิธีการทำงานร่วมกับน้องๆ และเพื่อนๆ เป็นทักษะชีวิตที่ทำให้ได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆ และการรู้ปฏิทินขมุทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับวิถีของชุมชน

สำหรับสามเณรน้อย เล่าว่า การเข้าร่วมโครงการเป็นการปฏิบัติตนเอง จากที่เป็นคนเจียบๆ ไม่ค่อยคุยกับใครก่อน เข้าสังคมไม่เก่ง แต่การทำงานที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับน้องๆ ที่มาร่วมกิจกรรม ต้องไปพบปะ สอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ ทำให้กลายเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีขึ้น รู้จักการทักทาย พูดคุยกับเพื่อนใหม่ๆ กล้าคุยกับผู้ใหญ่

ด้านก๊ก ซึ่งเป็นพี่ใหญ่ในโครงการบอกว่า เพราะการทำงานที่มีองค์ประกอบของทีมงานที่หลากหลาย ทั้งเพื่อน ทั้งน้อง ทำให้รู้จักการควบคุมอารมณ์ และ

รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น อย่างไรก็ตามก็สารภาพว่า ตนเองยังนับวันตามปฏิทินขมุได้ไม่เก่ง จำไม่ค่อยได้ ตั้งใจว่าต้องอาศัยการฝึกฝนต่อไป

เพราะสวมบทบาทของพี่ที่ต้องคอยดูแลน้องๆ ในการทำงานก็กรรม ก็ เห็นว่า การปลูกฝังวิถีคิดในการทำงานให้แก่แกนนำรุ่นใหม่ๆ นั้น ต้องพาคิด พาปฏิบัติ ไปพร้อมกัน เพื่อให้้องคุ้นชินต่อการทำงาน เพราะต่อไปน้องรุ่นใหม่ฯ ต้องเข้ามาทำหน้าที่แทนพี่ๆ แม้ว่าในวันนี้น้องๆ ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยกล้าแสดงออก การที่จะฝึกให้้องกล้าแสดงออกได้มากขึ้นนั้น ต้องสร้างเงื่อนไขให้้องได้แสดงความคิดเห็นในการประชุมบ่อยๆ ก็จะช่วยให้้องพัฒนาตนเองได้มากขึ้น

“เพราะเห็นถึงสถานการณ์ของชุมชนที่สัมผัสได้ว่า ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ลดลง ภาพในอดีตที่มีการแลกเปลี่ยนกับข้างกันบ้านโน้นบ้านนี้ ซึ่งเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เริ่มลดน้อยลง เพราะต่างคนต่างอยู่ กลายเป็นปัจเจกชน ครอบครัวใคร ครอบครัวมัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชน เวลาทีมงานที่เป็นส่วนรวมก็ไม่ค่อยมีใครเสียสละ จึงมองเห็นว่า จากเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่นนี้ เมื่อเกิดปัญหาจากชุมชน ก็จะขยายเป็นปัญหาสังคม จากสังคมก็เริ่มเป็นปัญหาประเทศ ดังนั้นในฐานะคนตัวเล็กๆ จึงเริ่มต้นที่จะทำในสิ่งที่สามารถทำได้ เพื่อรื้อฟื้นความสัมพันธ์อันดีภายในชุมชน โดยมีเด็กและเยาวชนเป็นตัวเชื่อม”

วิชาที่โรงเรียนไม่ได้สอน

พี่เหลิม-ทักษิณี เสารางทอย ที่ปรึกษาโครงการ และผู้ก่อตั้งกลุ่มยุวอนุรักษ์บ้านน้ำหลุ เล่าว่า ตั้งใจก่อตั้งกลุ่มยุวอนุรักษ์ขึ้นมา เพราะเห็นถึงสถานการณ์ของชุมชนที่สัมผัสได้ว่า ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ลดลง ภาพในอดีตที่มีการแลกเปลี่ยนกับข้างกันบ้านโน้นบ้านนี้ ซึ่งเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เริ่มลดน้อยลง เพราะต่างคนต่างอยู่ กลายเป็นปัจเจกชน ครอบครัวใคร ครอบครัวมัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชน เวลาทีมงานส่วนรวมก็ไม่ค่อยมีใครเสียสละ จึงมองเห็นว่า จากเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่นนี้เมื่อเกิดปัญหาจากชุมชน ก็จะขยายเป็นปัญหาสังคม จากสังคมก็เริ่มเป็นปัญหาประเทศ ดังนั้นในฐานะคนตัวเล็กๆ จึงเริ่มต้นที่จะทำในสิ่งที่สามารถทำได้ เพื่อรื้อฟื้นความสัมพันธ์อันดีภายในชุมชน โดยมีเด็กและเยาวชนเป็นตัวเชื่อม

“ผู้ใหญ่ เหมือนไม้แก่ตัดตาย ในชุมชนไม่มีคำว่า “จิตอาสา” เลย ฉะนั้นต้องดึงเด็ก ๆ เข้ามา เพื่อให้เขาได้สัมผัสกับการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ซึ่งในโรงเรียนไม่มีวิชาจิตอาสา ฉะนั้นชุมชนต้องสร้างขึ้นเอง”

พี่เหลิม บอกต่อว่า การเข้าร่วมโครงการเสริมศักยภาพเครือข่ายเยาวชนจังหวัดน่าน เป็นการเปิดโลกทัศน์ของเยาวชนในพื้นที่ห่างไกล การได้พบปะแลกเปลี่ยนกับ

เยาวชนต่างถิ่น ทำให้เยาวชนบ้านน้ำหลุเห็นตัวอย่างดี ๆ โดยเฉพาะเรื่องการกล้าแสดงออก ที่ถือว่าเป็นจุดดีของเด็กชนเผ่า อีกทั้งตัวที่ปรึกษาเองก็นำกระบวนการที่ได้ไปเรียนรู้กับเครือข่ายมาใช้ในการทำงานกับเยาวชนด้วย เช่น กิจกรรมล้อมวงคุย การฝึกจับประเด็นบนกระดาน ฯลฯ

“แรก ๆ ผมเห็นมันแตกต่างกันมาก เด็กเมืองกับเด็กชนเผ่า ก็มาบอกร้อง ๆ ว่า ทำไมไม่ทลายกำแพงตรงนั้น กำแพงที่ว่าเด็กชนเผ่าไม่กล้าแสดงออก ถ้าทำลายกำแพงนั้นไป เขาก็จะได้เพื่อนได้ฝูง ถ้าเด็ก ๆ กล้าแสดงออกแล้ว บริบทอื่น ๆ ความสามารถอื่น ๆ ก็จะมา”

บทบาทสำคัญของการเป็นที่ปรึกษาในชุมชนชนบท คือ การทำความเข้าใจกับพ่อแม่ผู้ปกครองของเยาวชน ให้เข้าใจแนวทางการทำกิจกรรม และความสำคัญของการที่ต้องพาเยาวชนไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ ซึ่งเป็นประเด็นที่พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นห่วงมากที่สุด เยาวชนบางคนขาดโอกาสที่จะไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนต่างพื้นที่ เพราะผู้ปกครองไม่อนุญาต การทำงานจึงต้องให้เยาวชนที่พ่อแม่ผู้ปกครองเข้าใจเป็นตัวแทนไปประชุม อบรม หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วนำกลับมาเล่าสู่กันฟังให้แก่เพื่อน ๆ ที่ไม่ได้ไป

“เทคนิคที่ผมใช้ได้ก็คือ เรื่องของดนตรี ผมจะเอาดนตรีเข้ามาตลอด เด็ก ๆ คนไหนอยากพูดคำอะไร ก็พูด แล้วเก็บความรู้สึกนั้น ๆ ใส่ในเพลงเลย อย่างน้องคนหนึ่งไปเจอหนอนก็พูดเรื่องหนอน เอาหนอนมาใส่ในเพลง บางคนเห็นเห็ดก็เอาเห็ดมาใส่ในเพลง ซึ่งเราไม่ต้องทำอะไรเยอะ เด็ก ๆ แต่ละคนมีเพลงอยู่ในหัวใจอยู่แล้ว เราก็แต่งเพลงให้เด็ก ๆ ร้อง เด็กก็ซึมซับเข้าไปเลย”

เมื่อประเมินพัฒนาการของเยาวชนในกลุ่ม พี่เหลิม บอกว่า มีพัฒนาการประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ โดยสังเกตได้ว่า เด็ก ๆ ที่นี้จะเก่งในเรื่องการลงมือทำมากกว่า หลายคนยังไม่กล้าแสดงออก

พี่เหลิม บอกอีกว่า การทำงานกับเด็กต้องอาศัยความอดทน ต้องรู้จักหวนในการกระตุ้นกระตุ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่รับมือได้ แต่ปัญหาที่แก้ไม่ตกคือ การผลัดรุ่นของเยาวชน ที่เรียนจบแล้วต้องไปเรียนต่อที่อื่น ทำให้ต้องสร้างเด็กรุ่นใหม่ขึ้นมาเรื่อยๆ ซึ่งแม้จะเหนื่อย แต่การทำงานกับเด็กและเยาวชนก็เป็นเรื่องสนุก แล้วยิ่งทำแล้วเป็นประโยชน์ต่อชุมชนก็ทำให้มีกำลังใจที่จะทำต่อไป

เพราะไม่นิ่งดูตายต่อความเป็นไปของบ้านเกิดเมืองนอนที่อยู่ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลง กระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำของเด็กและเยาวชน จึงเป็นกระบวนการผสมผสานประโยชน์ของกลุ่มและของชุมชนได้อย่างลงตัว สะท้อนภาพความมั่นคงทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านปฏิทินชุมชนของชาติพันธุ์ ที่เป็นเครื่องมือกำกับวิถีชีวิต และเสริมสร้างกำลังใจว่า ได้ดำเนินตามรอยบรรพบุรุษได้อย่างถูกต้องดีงาม การทำงานจึงสร้างทั้ง “สำนึกจิตอาสาและสำนึกของชาติพันธุ์” ให้ยังรำลึกถึงในหัวใจที่เบิกบานของยุวอนุรักษ์บ้านน้ำหลุ ที่ยังคงจะทำหน้าที่สืบสาน สืบทอด และดูแลบ้านเมืองที่รักของตนสืบไป

โครงการจัดทำปฏิทิน ที่ปรึกษาโครงการ

ทักษะ เสารางทอย

ผู้ก่อตั้งกลุ่มยุวอนุรักษ์บ้านน้ำหล

ทีมงาน กลุ่มเยาวชนบ้านน้ำหล ตำบลชนแดน อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน

สามเณรจักรินทร์ อินปัญญา

มัธยมศึกษาปีที่ 6 คน.อำเภอสองแคว

สุณิดา แก้วแดง

มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไตรเขตประชาสามัคคี รัชมิ่งคณาภิเชก

สาวิณี เสารางทอย

มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนไตรเขตประชาสามัคคี รัชมิ่งคณาภิเชก

ปาริฉัตร เสารางทอย

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบรรณโคศิษฐ์

วิภาวานี เสารางทอย

มัธยมศึกษาปีที่ 8 โรงเรียนบรรณโคศิษฐ์

พียดา เสารางทอย

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบรรณโคศิษฐ์

